

renilo, de bo veselo rastlo, bo začelo listje, ki z drevja in germovja pada in gnjuje, rodovitno zemljo od léta do léta množiti in poboljševati, — drevje in germovje pa, od léta do léta veči in močnejši, bo sčasama nasprotna in nar krepkejši stena viharjem borje. In tako bo borja od dne do dne, od léta do léta, svoje moči zmeraj več zgubivala; in tudi zemlja se ne bo po nji na vse platí trosila in v doline raznosila, kakor se zdej godí. —

Tudi prihodnji železnici čez Kras bi se dala živa drevesna stena nasprot borji narediti, ako bi se na vsaki strani v več verstah različne drevesa nasadile.

(Dalje sledi.)

Stovenske narodske pesmi v nemško prestavljene.

(Dalje.)

Že predgovorček A. Grünove zbirke je bolj podučen, kot marsiktera debela knjižura. V njem je velika pomenljivost narodskih pesem sploh, posebno pa njih notrajna véz s življenjem in zgodovino slovenskiga naroda lepo razložena. Od te strani naše pesmi pretehtati in popolnoma razjasniti, bi bilo za slovenskiga pisatelja pač kaj imenitno delo, — pa tudi težavno, če pomislimo: kakšna znanost zgodovine, šeg in tudi vraž našiga naroda, kolika bistroumnost, kako dognana nabira vsih domačih pesem in pripovedk bi bile potrebne, de bi se vse zapreke, ktere bi se utegnile zoperstaviti, na stran spravile.

Pa poslušajmo, kako Grün naše pesmi v tem oziru sodi:

„Narodska pesem je — tako pravi — cvét narodskiga življenja; eno drugo rodí, eno drugo oživlja, eno brez družiga biti ne more. Kjerkoli se je samostojno narodsko življenje razvilo, tam se tudi lastovita narodska pesem glasi. In kakor se življenje naroda v vnanje javno in notranje domače razdelí, ravno tako tudi dosledno narodska pesem v visoko ali junaško (zgodovinsko-epiško) in v domačo (liriško-idilsko) razpade. Še clo narodske pesmi od svetih rečí, desitudi bi rade nebeškiga izvira veljale, se tako posvetno ločijo: ali so javne (cerkvene) ali pa domače (proste pobožne) pesmi. Tudi slovenske pesmi razodevajo ozko notranjo vez, ktero narodske pesmi sploh, kot glas naroda, z njegovim življenjem in z njegovo zgodovino imajo. Iz starih ajdovskih (malikovavskih) časov se je dosihmal javalne kakšna pesem popolnoma obderžala; le tú in tam zamoremo kakšne ajdovske oglase zaslediti. De so se duhovni pri vpeljanju keršanske vére malikovavstvu, ktero je tačas še zmožno bilo, krepko zoperstavljali, de so se v njegovo pogubo neprenehama vojskovali, ter ga v vsakim prikazku pogumno zatirovali in iz vsih kotov preganjali, lahko zapopadeš, — in to jim tudi moraš v veliko slavo šteti, ker je bilo ljudstvo za vse zgube v taisti vojski z lučjo in blagoslovi keršanstva obilno odškodovano. Pa tega ne moremo zagovarjati, de jugoslovanski duhovni, potem že, ko je bila slavna zmaga keršanstvu davnej uterjena, so bojniga duha navajeni, še zmiraj proti nedolžnim prikazkim posvetnih veselih pesmic razsajali in ljudstvu le spokorivne otožne pesmi in psalme usiliti hotli. —“

„Krajna se je, od trinajstiga stolétja dozdej z Avstrijo pod eno krono zjedinjena (razun kratkiga francozkiga vladarstva med 1809—1813), zmiraj zvesto in pošteno pri vojskah in osodah Avstrije vdeležila. Nar slavniši pa, in, tako rekoč, na svojo roko se je v dolgočasnih kervavih turških vojskah bojevala. Ona ni le zmiraj pod Avstrijskimi banderi perva v versti stala, temuč tudi sama pod lastnimi vojskovodi, kakor so bili Kacianer, Turjačan, Thurn, Lamberg, Lenkovič

i. t. d. s starim sovražnikom keršanskiga ljudstva v morivnih bitvah se borivši, kri svojih sinov na bojiših tistih vojsk potokoma prelivala. Po zemljopisni legi od pašetov turških mej, če je bil tudi mir storjen, vsako léto napadovana, je bila cela dežela skozi stolétja veliko taboriše, od streljaštev in vojskinih naprav stermeči grad; kar je ljudstva za orožje bilo, je vse, kot množica velike sprednje straže, na vsaki hip za odhod in boj pripravljeno stalo, oprezovaje: kdaj se bojo germade na vsih gorah zažgale v znamnje, de se ima o malo urah cela dežela pod orožje spraviti. Tú je bila vsaka hiša prekop; gradovi in še clo cerkve so tabori postali, s stolpi, ozidjem in z rovi obdani, — v brambo neoboroženim, v varstvo nanešenimu blagu.“

„Ta dôba nar bolj terdih in serditih bojev je nar slavniši v zgodovini te dežele. Odsihmal so vsi pesniški spominki; njene posebni lastnosti pa ste: vojaško življenje naroda, in ž njim samostojna narodska pesem. Letá vzame junake, ktere poslaviti hoče, ali iz števila domačih vojšakov in klatovitezov, večidel pa iz zgodovine in pripovedk sosednih narodov, kterih prigodbe se z našimi véžejo. Toraj ima orjaška podoba serbskiga junaka Kraljevića Marka, verjetno po bojnih tovarših iz Horvaškiga in Slavonije les zanešena, še zdaj v Krajnski narodski pesmi nekaj veljavnosti; pa vse druge v nje prekosí ptuja, skoraj basnovita prikazen, kralj Matjaš po iménu. Kjer zgodovina to basnovito podobo zaščiti more, spoznamo v nji Matija Korvina Hunjada, ogerskiga kralja (po ogersko: Matyas Kiraly), kteri je tukaj zraven svojih junaštev in dogodb, tudi od svojiga očeta in družih junakov dopernešene, pa morebiti še clo pregrehe zadnjiga Celjskiga grofa prevzeti moral. (Poglej znane pesmi: Kralj Matjaš v turški vojski, in Matjaševa smert.) Pa njegova pomenljiva igra še ni dokončana, ker ljudstvo, svojim ljubljencam in braniteljem hvaležno, ne dopustí, de bi mu smert tako drago posestvo ropala. Tak verjame česki kmet, de njegov dobrotnik Jožef II. še zdaj živí, de le po svoji stari navadi skrijev po daljnih deželah popotva, kjer se v starinski kočii z upreženimi medlimi kljuseti vozi; — tak marskteri francozki star vojšak terdi, de Napoleon še ni umerl, de le v jutrovih deželah barbarskim trumam poduk daje, kako se po evropejsko vojskuje in vojšaki vajajo; — ravno tako tudi po pripovedki Jugoslovancov kralj Matjaš še ni umerl, on le spi v eni jami globoko na Ogerskim, in se bo gotovo obudil, kakor Friderik rudečobradec v gori Kyffhäuser, in Veliki Karol v Solnograškim Untersbergu, kakor Danec Holger v obokanim poslopju blizo Kronburga, in Britanec Artur v nekim hribu svoje domovine. Tam sedi s svojo černo vojsko pri mizi pod lipo — slovenskim narodskim pesmam lastovitim drevesam — pod ktero se vse zgodi, karkoli poglavne rečí ali deželo dotiče. Po stari pesmi, ktera se pa v to zbirko ni vzela, se kralj Matjaš, kakor Orfej po Evridiko, z gosli v roki, še clo v pekel podá, si svojo mertvo ljubico otet, kar se mu po ravno tako, kakor Traškemu pevcu po volji ne izide, ker milica zavkaženo molčanje prelomi.“

(Dalje sledi.)

Jožef Juri Strossmayer
novo izvoljeni škof Bosansko-Djakovski in Srimski (v Slavonii), presvitliga cesarja pridvorni začastni kaplan i. t. d.

Dobili smo te dni od častitiga gospoda iz Dunaja obraz in govor *) prečastitiga gospoda škofa Jožefa Jurja Strossmayerja, ki ga je v nastopu svojiga

*) Lepa hvala za lepi dar.

škofijstva 29. kimovca v latinskem in v ilirskem jeziku v natisu na svitlo **)

Kar govor škofa utiče, se nadjamo, de bomo tako svoje spoštovanje do slavniga višjiga duhovniga pastirja pokazali, kakor tudi svojim dragim bravcam po Slovenskim vstrégli, če jim ta govor, nekoliko okrajšan, naznamimo.

Novi gospod škof opomni v uvodu svojiga govora silovitih časov, ki smo jih doživeli in strašnih prekucij, ki so človeški rod zadele rekoč: „In to za to, de se ljudje spomnijo, de na tem svetu nič stanovitniga ni; de vse, kar čas sozida, tudi čas razruši; de samo ono napade časa prekositi more, kar je na temelju čverste vére, čiste vesti in prave kreposti osnovano.“

Preobširni bi bili, če bi hotli vse zerna iz tega več kot zlatiga govora izbrati; preveč prostora bi potrebovali, če bi hotli vse v tém listu zopet dati, kar prečastiti govornik o mnogih zadevah sedanjiga časa govori. Zavoljo tega ne opomnimo tukaj ničesar, kar zastran potrebnosti priznanja božje in pesvetne oblasti, zastran važnosti vstavnih in temeljnih postav, zastran siromaštva in bogastva i. t. d, tako lepo modruje. Kar pa njegovo govorjenje o narodovnosti in domoljubju vtiče, se nam prevažno zdi, kakor de bi njegovih lastnih besed ne postavili tù sèm.

„Preljubi!“ — govori — „de smo se tu ali tam rodili, de smo od tega ali uniga naroda, pride od Bogá, brez kteriga svete volje ne vrabec s hiše na hišo ne preletí, ne las z glave naše ne pade. Ljubezin do domovine je toliko človeku prirojena, de vsaki, kteri ima kolikanj nježno serce, s to neločljivo prirodo svoje cene v néko ožje občenje prijateljstva in ljubezni stópi. O kako radi vgladamo po dolgim prebivanju v tuji deželi svoje domače kraje! O kako milo oberremo oči na berda, ki so nekđaj našimu otročjemu glasu odmévale! O kako radostno obišemo dobrave, se sprehajamo na polju; pozdravljamo reke in potoke, ki so bili nekđaj svedoki (priče) naših otročjih zabáv! Koliko veselja pa občutimo v tuji deželi, kadar, čeravno poslednjiga prostaka svojiga rodú in pleména zagledamo! Zdi se nam, de v njem vès svoj rod vídimo, pozdravljamo, objemamo. Vse to jasno kaže, de nam je ljubezin do roda in domovine roka božja v serce vsadila. To nam naša notranja čut kaže.“

(Konec sledí.)

Novičar iz slovenskih krajev.

Iz Gradca 2. listopada. © Pretečen teden smo bili tudi mi tukaj tako srečni, da smo štiri dni slavniga rojaka, gosp. Dr. Knobleharja v svoji sredi imeli, ki nam je mnogo znameniviga pripovedal od zamorskih krajev in tujih še divjih narodov. V ponedlek se je g. general-vikar v Beč podal, svoje skušnje in zvedbe vladi ponudit. Pred ta večer je bil častiti g. Ruard, posestnik fužin na Savi in podpiratelj vsakolike dobre domorodne naprave, v čast slavnimu rojaku večerno veselico napravil, pri kteri so bili skor sami rojaki v veselji in radovanji do pozne noči skupej. — Na vseučelišču se je že razlaganje raznih vednost začelo. Kako vesel mora vsak Slovenec biti, da od treh slavnih rojakov zamore razlaganje poslušati. Častiti g. Dr. Kovač uči rimsko in cerkovno pravo; g. Dr. Škedl denarni zakonik (kamentalistiko) in g. Dr. Krajnc državljanski zakonik, in sicer poslednji v slovenskim gladkotekočim jeziku. Vsi trije gospodje si s priljudnim in prijaznim obnašanjem in z jasnim razlaganjem serca

***) Znesek tega v 15000 iztisih natisnjeniga krasniga govora je milostljivi škof zavodu Bana Jelačića za nemožne vojnike in zaostale vdove in sirote jugoslovanskih in rumunskih vojnika naklonil. Vred.

učencov pridobivajo. Le žalo je vsim Slovincam, da se ne bode o prvem polletju „kaznovavnik“ (kriminale) v slovenskim jeziku razlagal, kar je pa slavni g. Škedl o drugim polletju storiti obljubil. Bog daj! — Na vsih svetnikov dan je imelo tukajšno „slovensko društvo“ veliko skupšino; po nagovoru so se starašina in podstarašina in odborniki izvolili. Za prviga je bil g. profesor Kvas, za družiga g. prof. Dr. Muršec izvoljen; — oba slavno znana močna podpiratelja slovenstva. Posvetovalo se je potem mnogo zavolj družtveniga premoženja, staniša, pristopnine i. t. d. Veselo je viditi, kako da se naša knjižnica množi, in kako da si marljivi družtveniki iz nje vednosti zajemajo, ktere bodo med svoje rojake priložno razlivali. Bog daj društvo veselo napredovanje!

Iz Brešc 26 okt. — č. Na Dolenskim Krajske in Štajarske dežele se letašnja létina ni dobro obnesla; žita, to je, reži in pšenice se je létas malo pridelalo; prosó zgodne seve je bilo nekako dobro obrodilo, pozne setve pa slabo; ajda je malokje dobro obrodila, na nekterih njivah še semena ni povernila; korusa (debelaća) je na malokterih njivah lepe in polne stroke naredila; sočivja, fižola so pa na nekterih krajih obilno perdobili. Sadja, sliv, jabelk, hrušk, kostanja, želoda, bukevce (žira) je létas prav malo, v nekterih krajih clo nič. Korun ali krompir se je létas slabo obnesel, če ravno ni gnjil, pa je prav droben bil, nekteri so ga več posadili, kakor ga poznej perdobili, ker se je bila krompirjevca prezgodaj posušila, de na dalje ni mogel rasti. Korenje in repa ste še na polji, ker se ne morete zavoljo dežja in mokrote domú spraviti, in ste srednje debelosti. Mošta ali noviga vina so ljudje prav malo, komaj po 2, 3, 4, 5 do 6 vedrov perdobili, in še tega po 5 do 6 goldinarjev cenijo. — Pa za drugo léto se že tudi slabo kaže, ker skor zmeram dežuje, polje se nič ne obsuši, ljudje ne morejo ne orati ne sejati zimskiga žita; ajda še v razstavkih na polji stoji, in bo začela kaliti, ker ljudje nimajo kozelcov, de bi jo pod streho spravili, in tako se bo ajda za seme in moko skazila. — Hvala Bogu! od kolere se na dolenskim Štajarske dežele blizo Brešc nič ne sliši, pač pa po Krajskim dolenskim je od Ljubljane do Samabora na Horvaškim nekteriga pod zemljo spravila. Le merzlica (treslica, zimica) je na dolenskim po Štajarskim in Krajskim čez tri mesce močno ljudí terla, in malo-kteri ji je odšel, de ga ne bi bila zadela.

Iz Štajarskiga

smo prejeli iz Ruške fare sledeče

vprašanje 14 naročnikov na živinozdravilstvo:

„Alj ne bi poštnina manj veljala, kakor je za posamezne oznanjeno, ako bi naročniki iz bližnje okolice „Živinozdravilstvo“ ukupno pod enim zavitkom dobivljali?“

Na to vprašanje častitiga g. naročnika odgovorimo, de po novih poštnih postavah se plača za vsak lot pod zavitkom čez križ razpetim (Kreutzband) 1 krajcar, naj gre zvezek kamor koli, blizo ali delječ. Ker bo pa vsaka pola (Bogen) lot vagala, je po tem takim vse eno, ali se vsaka pola posebej ali se jih več skupej pošilja — pri poštnini ne bo tedaj nobeniga razločka. —

Častiti g. naročnik nam je poslal zraven gori postavljeniga vprašanja še sledeče prijazne besede v natis, ktere, ker iz prostovoljniga nagiba izviraajo, radi natisnemo. Takóle se glasé:

„Sicer pa opomnim Vas, moji preljubi domorodci! pretehtajte te važne in v obče ne samo koristne, ampak tudi silo potrebne bukve za vsaciga kmeta zlasti v sedanjih časih, kjer se kužne bolezni od mnogih krajev perbližujejo. Ne verzite vi gg. bravci Novic! posebno

Ahacjevo seme bi tedaj utegnilo za Kras tista pripomoč biti, s katerim bi se dali njegovi goli in pusti kraji nar hitreje vgojzdi.

Med seme tega dervesa naj se pa sejejo tudi družih drevés semena, ki bojo gotovo boljši in hitrejši rastle, kakor če bi bile same, zato ker bojo od ahacjevih, ki hitreje rastejo, zmeraj več sence in tudi potrebne rose izpod nebja dobivale, ki jim boste pri rasti veliko pripomogle, de se bojo lože ukorenile. Ahacija jim bo dala narboljši zavetje.

Še pa moramo opomniti, če hočeš, de ti drevesa visoko rastejo, jim smeš le od korenin gori pertlike in vejice po deblu proti verhu trebiti in obrezovati, sredni verh pa moraš pri miru pustiti. To veljá tudi pri družih drevesih.

Ako pa nočeš visokih dreves imeti, ampak pertlikovce, jim pa znaš verhe, kar je čez 8 ali 10 čevljev visočine, preč porezovati ali pa posekovati, vsako léto ali pa vsako drugo léto. Tako si znaš veliko derv za kurjavo ali mnogoterih palic za druge reči napraviti.

In še zato je dobro, de se več dreves precej od konca vseje in poskusi, ker bi se utegnilo primeriti, de bi se ta ali una sorta prav ne obnašala ali scer všeč ne bila; tako se zmeraj popred in ložeje iztrebi, kakor pa pozneje perseje ali persadí. Vunder se pa sme letó še le potem zgoditi, kader manjši drevesca, kterih zarod želimo, že nekoliko odrastejo in močnejši postanejo.

(Dalje sledi.)

Ali se smejo soseskini lovi ali jage pod rokó v najem ali štant dajati?

Sém ter tjè se sliši, de nekteri župani soseskino lovstvo (jage) pod rokó v štant dajejo, namest očitno po razglasih in po očitnih dražbah ali licitiringah. To zna soseski v škodo biti, ker se po očitnih dražbah večidel višji najemšina skupi, kakor pod rokó. Tako je dalo županištvo lov Prevojske soseske za 6 gold. na léto v štant, za kteriga bi se bilo po očitnih razglasih lahko 20 gold. skupilo. Ali bi ne bilo prav, de bi visoko ministerstvo postavilo, de naj bi se občinski lovi ne dajali pod rokó v najem, ampak po očitnih razglasih?*) in de bi se ta denar obernal za popravila šolskih hiš in za njih kurjavo,**) ker je znano, de šolam denarja pomanjkuje.

V Šent Vidu na Dolenskim. Andrej Inglič
v iménu svojih sosedov.

Jožef Juri Strossmayer novo izvoljeni škof Bosansko-Djakovski in Sremski (v Slavonii), presvitliga cesarja pridvorni začastni kaplan i. t. d.

(Konec.)

„Véra nam pa — govori milostni škof na dalje — dva veličanstvina izgleda domorodne ljubezni pred oči postavlja, eniga našiga Odrešenika samiga, kterimu se je, ko je na Jeruzalem pogledal in sile in nesreče prevdaril, ktere je to mesto zavoljo terdovratnosti preterpeti imelo, milo storilo, de se je bitko zjokal nad

*) Ministerstvo je po dani postavi izročilo županištvam, de naj ravnajo s soseskinim premoženjem, kakor je za dobiček soseske nar bolj prav, in pričakovati je, de se bo povsod tudi takó ravnalo in de se bo povsod vse očitno godilo. Kaj pa je vzrok tega, de je bil Prevojski lov pod rokó v najem dan, bo županištvo odgovor dalo soseski, ker župani so za vse, kar storé, odgovorljivi.

**) Svét, de naj bi se lovska najemšina za šolo obernala, je velike hvale vreden, ker nobena županija nima večí potrebe, kakor, za šolo skerbeti. Vred.

njim. Dobro opomni gledé tega učeni Bosuét (Politique sacr. l. I. art. VI. 2. prop.), de je Jezus, ki je vés svet z neizmerno ljubeznijo objel, svojo kri s posebnim ozíram na svoj narod prelil, in hotel, de se po žertvi (darú), ki jo je na lesu križa za celi svet prinesel, tudi ljubezin do domovine posvetí.

Drugi izgled ljubezni do naroda svojiga nam daje sveti apostelj Pavel, kteri previdši v duhu prihodnje sile in nesreče svojiga naroda (v IX. pogl. lista do Rimljanov) milo govori, de bi rad sam vse zlo (hudo), ktero njegoviga naroda čaka, preterpel, če bi ga le s tem rešiti mogel. — Pravi kristjan pa sreče in blagostanja svojiga naroda ne meri z merilam tega sveta, ampak z merilam svoje vére, ki nas učí, de brez kreposti in čiste vestí ni ne sreče ne napredka.“

Kar še domači ali narodski jezik utiče — govori učeni škof — ga čisla kristjan kot največi dar božji, — kot ogledalo, v kterim se duša in serce njegoviga naroda v svoji bitnosti pokazujete; — kot nar močnejši podloga narodske omike, — kot narpripravniši sredstvo, s kterim se duh narodski jezik omika ali izobraži, obogati, oplemení; vse pa od njega odvráča, kar bi ga ponižati, pokvariti, ostrupiti moglo. Tode nikdar ne prezéra družih jezikov, ampak rad se jih učí ter blago iz njih nabrano v zakladnico svojiga naroda prenaša, po izgledu bčelice, ktera po raznih tratah medni sók nabéra ter ga v svoj uljnak nosi!“ —

Kdo izmed našiga slovanskiga rodú, prebiraje ta pastirski list slavniga škofa, kterimu je narodski jezik toliko pri sercu, ne bo srečno čislal tistiga ljudstva, ki ima taciga višjiga pastirja, kteriga iskreno prizadevanje je omika naroda po njegovim maternim jeziku, brez kteriga je vsako izobraženje prostiga ljudstva — prazno početje.

Stovenske narodske pesmi v nemško prestavljene.

(Dalje.)

„Tako narod osebam svojih naj ljubših vitezov natvezuje — brez natanjčniga pretresa — svojo in ptuje lastnosti, junaštva in dogodbe, kakor so se mu po povestih na znanje dale. Neugasljiva serditost do Turka, mnogokrat v okrutnost zdivjačena*), te vnema ro

*) Tako se Marko nad Turčinam grozovito mašuje. Pogledj Vrazovo zbirko st. 14, kjer se poje:

Tako je rekel Marko mlad:
»Usmiljenje ti čem skazat,
»Jez hočem živ'ga te pustit,
Oj živ'mu pa ne zdrav'mu bit.«
Hiti ga zdaj spod mize zleč,
Po svoje hoče mu postreč.
Polomil mu je vse kosti,
Staknil mu potlej je oči.
Na berz'ga konj'ca ga je djal,
Bandero svojo v roko dal —
Ga nesti caru turškimu.

Tudi kralj Matjaš Turkam ne prizanese, kakor nam pesem: Ženidba kralja Matjaša (Stanko Vraz str. 21.) pové:

V obojo kralj pa seka stran,
V obojo družu mika stran:
Po bliskovo mu sablja gre,
Za žnico snopje stavka se,
Za koscam trava vred letí,
Za njim po versti Turk leží.
Pa belče vdir, de prideta
Gor do kovača vmazanca.
Matjaš mu reče: »Kaj ti dam?
»De turški kuješ si poznan,
»Berž konj'ca zbosi, preobuj,
»Narobe podkov mu prekuj.«
Turčin narobe prekoval,
Pa kralj z levico zlat dajal,
Z desnico glavo proč mu djal i. t. d.